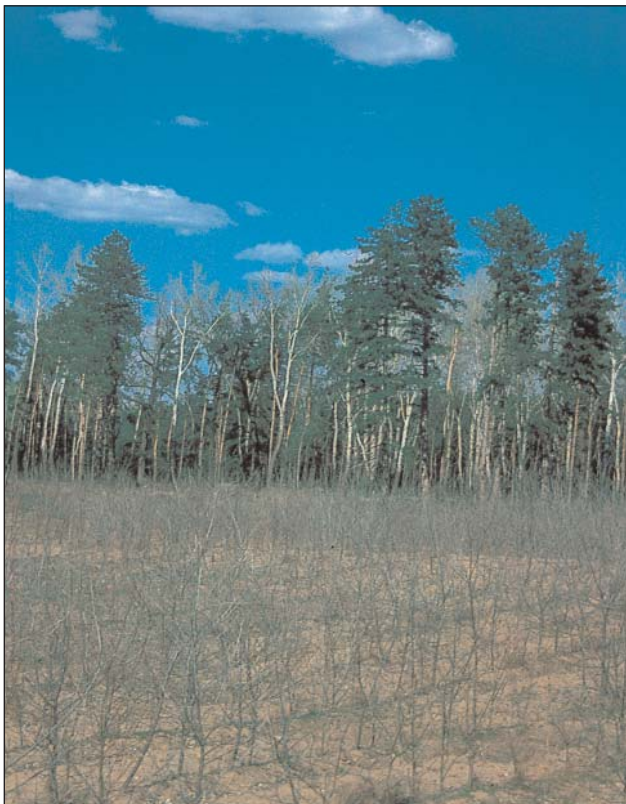

Halaszthatatlan a nemzeti erdőstratégia kidolgozása

A magyar erdőgazdálkodás világvizonylatban is elismerésre méltó eredményeket ért el. Így az erdősültségi százalék 12-ről 18-ra növekedett, emelkedett az élőfakészlet, javult a fafajösszetétel. Számítalan közcélú erdőtelepítés (fasor, zöldövezeti fásítás stb.), jóléti objektum (autóspihenő, parkerdő stb.) valósult meg, ami mind a hazai társadalom, mind a hozzánk látogató külföldiek körében elismerést váltott ki, növelve a kezdeményező, tervező és végrehajtó erdész szakemberek megbecsülését.

A trianoni gyászos békediktátum, majd a második világháború befejezése után – a magyar erdőgazdálkodás nagy szerencséjére – akadt két széles látókörű, kitűnő erdészeti szakember: *Kaán Károly*, illetve *Barlai Ervin*, akik világos programot adtak, és meghatározták a követendő erdészeti politika irányelveit.

Sajnos a rendszerváltás után ez nem történt meg. Igaz, hogy 1993-ban Országos Erdészgyűlés volt, de az itt elfogadott javaslatokat, valamint az MTA Erdészeti Bizottsága javaslatait az akkori kormányzat csak kis részben vette figyelembe. A szakmai érveket félresöpörte, a pillanatnyi politikai érdekek szerint döntött. Így született meg az erdőkre nézve átgondolatlan, dilettáns kárpótlási törvény, amely figyelmen kívül hagyva a területen álló faállományt, csak az aranykorona-értéket vette alapul. A negatív következmények közismertek. Különböző értékű erdőterületek kerültek azonos kárpótlási jegy fejében magántulajdonba. Egyesek óriási értékekhez jutottak érdemtelenül, mások (sokszor volt erdőtulajdonosok) pedig értéktelen területeket kaptak. Az erdőterületek felparcellázódtak, gazdálkodásra alkalmatlan méretű birtokok keletkeztek. A magántulajdonú erdőbirtokok közül 7-nek nagyobb a területe 1500 hektárnál, és mindössze 80-an érik el az 500 hektár birtoknagyságot. A társult erdőgazdálkodók átlagos területe 100-300 hektár. („Nem nőnek az égig.” Kelemen Z., HVG, 1999. december 25.)

Az 1996-ban elfogadott erdőtvény előrelépést jelentett. Kimondta: „Az erdő léte az emberi élet egyik alapvető feltétele, ezért annak fenntartása és védelme az egész társadalom érdeke, vele csak a **közérdekekkel összhangban** lehet gazdálkodni.” Meghatározta az erdőgazdálkodási tevékenység fogalmát, megszabta a főbb szakmai elvárásokat.

Az ország erdeinek 60%-a állami, 40%-a magántulajdonba került.

A magántulajdonú erdők zömében, az előzőekben ismertetett birtoknagyságok miatt, a legalább önfinanszírozó, az erdőtvényben előírt szakmai elvárásoknak megfelelő gazdálkodás feltételei nem adóttak. Sajnos az új erdőtulajdonosok egy része igyekszik minél előbb a legnagyobb hasznot kivenni erdejéből. Sok engedély nélküli fakitermelés történik. Megnőtt a fatolvajlások száma is. A bűnözők kihasználják a rendezetlen tulajdonviszonyokból adódó lehetőségeket, azt, hogy sok erdőnek gyakorlatilag nincs gazdája, csak (esetleg) papíron. A mintegy 740 000 hektár magánerdő 24%-án még nem történt meg a tulajdonosok bejegyzése, 23%-án nem jött létre társulás. („Nem nőnek az

égig.” Kelemen Z., HVG, 1999. december 25.)

A szabálytalan, szakszerűtlen vagy illegális fakitermelés legtöbbször a cselekmény megtörténte után jut az Erdőfelügyelőség tudomására, amikor az erdő már károsodott. Sajnos az ilyen károk vagy egyáltalán nem vagy csak évtizedek múlva hozhatók helyre.

Összességében megállapítható, hogy hiába vannak helyes szakmai követelmények előírva, azokat az erdőtulajdonosok jelentős része még legjobb szándék mellett sem képes végrehajtani. Az elmúlt 4 év tapasztalata bizonyítja, hogy **az Erdőtörvény így nem működik!** Céltalan lenne a problémák megoldására, enyhítésére bármit javasolni a múlt tapasztalatainak elemzése nélkül.

Dr. Járási Lőrinc részletesen elemezte Borsod-Abaúj-Zemplén megye erdőgazdálkodásának történetét a XVI. századtól napjainkig (Erdőgazdálkodás Bánkúttól Nagy Milicig. Miskolc, 1997). Az alábbi fontosabb következtetéseket vont le:

– „Jövedelmező vagy legalábbis önfinanszírozó tartamos erdőgazdálkodást folytatni csak a természetes és pénzügyi hozamok kiegyenlítését több év átlagában lehetővé tevő, nagy erdőbirtokon lehet.”

– „Az erdőbirtokos főurak tulajdoni magatartását – kevés számú tiszteletreméltó kivételtől eltekintve – az jellemezte, hogy csak kapni, örökölni, kiélni, jelzáloggal megterhelni szerették az erdőt.”

– „Az erdőbirtokos a fa árát nem vagy csak kis részben fordította az erdők felújítására és fenntartására.”

Kaán Károly akadémikus, volt államtitkár igyekezett gátat vetni a korabeli erdőpusztításnak (Az erdő szerelmese. Farkas Lajos, Budapest, 1996).

Megállapításai ma is időszerűek:

„Az évszázados termelési fordulóval számoló erdőgazdálkodás csak olyan

országokban tudott jelentősebb eredményeket elérni, ahol erősebb politikai hullámverések nem zavarták meg a fejlődés útját és menetét.”

Nagy erőfeszítéseket tett a belterjes, tartamos erdőgazdálkodás általános bevezetése érdekében. El akarta érni, hogy minden erdő „egységes állami ellátás alá” kerüljön ott, „ahol a birtokos nem akar vagy nem tud okszerűen és eredményesen gazdálkodást folytatni, az erdőgazdálkodás ellátását az állam vegye át”.

Javasolta, „hogy a kormány a magánosok erdőtelepítésének előmozdításán felül, a nemzeti erdővagyon gyarapítására és példaadás céljából ilyen területeket szerezni és azokon állami erdőket telepíteni igyekezzék az országban”.

Barlai Ervin, a MALLERD ügyvezető igazgatója részletesen elemezte a magyar erdőgazdálkodás helyzetét a II. világháború után (Erdőgazdaság Politikai Irányelvek. Budapest, 1946). Megállapította:

„A régi állami erdőbirtokokon kat. holdanként lényegesen nagyobb élőfakészletet őriztek meg, mint a legtöbb magánbirtokon.”

„Erdőket gazdaságosan kezelni csak megfelelően nagy birtokosságokban lehet.”

„Százéves lejáratú befektetésekre többnyire csak az állam vállalkozik, vagyis több nemzedékre való tervszerűséget, évtizedeken át tartó és mindig újabb évtizedekre, évszázadokra előre néző erdőnevelést csak az állami gazdálkodástól várhatunk.”

Sajnos az életben, a családban a fiatalok ritkán fogadják el a szülők élettapasztalatokból nyugvó tanácsait. A munkahelyen az utód többnyire mindent máshogy akar csinálni, mint elődje. Így van ez a politikában is. A rendszerváltás előtt a jelszó az volt: mindent kollektivizálni, államosítani, napjainkban pedig: mindent privatizálni! Ma már számtalan neves tudós, közgazdász helyteleníti egyes termelési ágak teljes körű privatizációját!

Nagy felelőtlenség lenne **a múlt tapasztalatait figyelmen kívül hagyni**, aminek csakis az erdők látnák kárát.

Tehát mindenképpen időszerű az erdőtvény módosítása, még az EU-csatlakozás előtt úgy, hogy a szakmai, környezetvédelmi, jóléti elvárásoknak megfelelő, **élet- és működőképes erdőgazdálkodás feltételei biztosítva legyenek**.

A hosszú távú befektetési visszatérülés az a tény, hogy az erdővagyon jövedelemteremtő képességét elsősorban az

ökológiai viszonyok és a biológiai törvények határozzák meg, a természetes erdőtürelmek, illetve a ritka fa- és cserjefajok és lágyszárú növények megőrzése, az erdők közérdekű szolgáltatásainak biztosítása mind azt támasztják alá, hogy az erdők zömének továbbra is állami tulajdonban kell maradnia. Az erdők kezelését egy magát fenntartani képes, a piac körülményeihez igazodó, a rövid távú anyagi érdekeltéssel, **elsősorban az erdővagyon gyarapításáért** felelős erdészeti szervezetre kell bízni.

A magántulajdonú erdőkben **az ökonómiailag életképes, több száz ha nagyságú erdőbirtokok** kialakítását törvényi úton kell előírni. Csak így biztosítható a törvényben előírt szakmai elvárások teljesítése, de ez hosszabb távon az erdőtulajdonosok jól felfogott saját érdeke is. Anyagiilag is támogatni kell az erdőgazdálkodókat a működőképes üzemek mielőbbi kialakítása érdekében.

Lényegesen egyszerűsíteni és csökkenteni kell az adminisztrációt.

Az erdész szakemberekre hatalmas feladatok várnak. Így:

A szántóföldek más művelési módban való hasznosítása kapcsán mintegy 700 ezer ha erdőtelepítést kell végrehajtani, ami az ország területének egyik legnagyobb tájtalakítását fogja jelenteni. Az erdőszültségi % még mindig alacsony 18%-ról 25–30%-ra lenne célszerű felemelni.

Minden erdőben biztosítani kell a törvényben előírtaknak megfelelő szakszerű gazdálkodást, a tulajdonosi viszonyoktól függetlenül.

Az EU országaihoz hasonlóan nálunk is egyre nagyobb hangsúlyt fog kapni az erdő gazdasági jelentősége mellett annak környezetvédelmi szerepe. (Napjainkban tapasztalhatjuk hová vezet az erdők kíméletlen letarolása: árvízhez!)

Ezért növekedni fognak az ilyen célú erdőtelepítések, az egyes környezeti és természeti csapások megelőzése, enyhítése érdekében (árvíz, földcsuszamlás, erózió stb.). Ezeket az államnak minden eszközzel támogatnia kell, vidékfejlesztés keretében.

Egyre nagyobb az igény az erdők jóléti szolgáltatásai iránt. A meglévő létesítmények fenntartása mellett a gazdasági helyzet javulásával előtérbe kerül újak kialakítása is.

Megoldásra vár a fakitermelések során visszamaradó nagy tömegű alacsonyabb értékű faanyag hasznosításának kérdése.

Mivel **az erdő nemzeti kincs, köztulajdon is**, az államerdésznek döntő részt kell vállalni a feladatok végrehajtásában. Itt biztosítottak leginkább a tárgyi, szakmai feltételek. Több éven át tartó hatalmas munkáról van szó, amire jól fel kell készülni. Minden területen **példát kell mutatni** a magánerdőbirtokosok számára.

Napjainkban az azonnali profit szerzésén van a hangsúly, a hosszú távú, az egész társadalom érdekét szolgáló törekvések háttérbe szorulnak. Ezért haladéktalanul ki kell dolgozni az aktuális, de a jövőbe is mutató **erdőgazdaság-politikai irányelvek** közérthető, rövid összefoglalását, és azt a tömegkommunikáción keresztül folyamatosan és széles körben ismertetni kell. Az irányelveket a részletesebb, tudományos alapokon remélhetőleg mielőbb kidolgozásra kerülő, az MTA Erdészeti Bizottsága által is javasolt **„Nemzeti Erdőstratégia”** alapján célszerű összeállítani. Egyébként el kell érni, hogy mint a vidékfejlesztés egy kiemelkedően fontos eleme, a Nemzeti Erdőstratégia aktuális részei bekerüljenek a középtávú „Széchenyi István” gazdaságfejlesztési tervbe. Rá kell mutatni arra is, hogy a feladatok végrehajtásához jelentős munkaerőre lesz szükség, ami a munkanélküliség csökkenését és a vidék felemelkedését segíti elő.

A döntési helyzetben lévő politikusokon kívül meg kell nyerni a társadalom széles tömegeit. El kell érni, hogy a célkitűzésekkel minél többen azonosuljanak, és aktívan részt vegyenek azok megvalósításában.

E hatalmas, nemes feladatok végrehajtásához a mindenki számára követhető utat Kölcsey Ferenc verssora jelöli ki: „Hass, alkoss, gyarapíts, s a haza fényre derül.”

id. Dr. Páll Miklós
okl. erdőmérnök